

Арх. Д-ръ Ал. Рашеновъ

БОЯНСКАТА ЦЪРКВА

Днешното село Бояна е на мястото на по-стари селища. При погитъ на възвишението Сульовъ (Сюдеймановъ?) гробъ сж. изкопавани римски монети, което подсказва, че тамъ е имало римски сгради или гробове. Въ стари писмени паметници се споменава за забележителна Боянска крепост, които се е пазила отъ храбри защитници. Никифоръ Ксифнасъ, воевода на царъ Василий II, презелъ съ обсада тая крепостъ презъ време на войнитъ му съ българския царъ Самуила къмъ 1015 г. Презъ българското въстание, което избухнало въ 1041 г. въ царуването на Михаилъ IV Пафлагонецъ подъ предводителството на Делана и Алуциана, се е укрепилъ воеводата Ботко „съ прочути и войственни мъже българи“ въ здравата Боянска крепостъ при Софии. Тая крепостъ показва и днесъ следи на върха Къль теге и се нарича още „Можина кула“ или крепостъ „Батиятъ“, може-би отъ името на защитника ѝ Ботко. Ливадата подъ крепостъта се нарича Царево Падало и може-би тая е била царскиятъ дворець, тъй като въ тѣсното плато на възвишението не е имало място за такъвъ. Доскоро сж. се забелязвали въ селото следи отъ стари сгради, а и сега при копане се намиратъ такива, които напомнятъ строежитъ на Второто българско царство.

Изглежда, че старото българско селище се е простирало около старинната църква, въ посока къмъ ливадата Царево Падало.

Най-важниятъ паметникъ изъ миналото на с. Бояна е старата църква. Тя представлява въ сегашни си видъ строежъ отъ три различни епохи: най-напредъ е била построена църквичката въ източната частъ, следъ което на западъ е била доделена двуетажна мажорелейна църква, която е служила като входъ на по-старата и, най-последно, пакъ на западната страна, е направена трета пристройка, която днесъ служи за притворъ на горния и долния етажи на църквата.

Най-старата източна църквичка е малка кръстоваидна куполна сграда. Куполата лежи посрѣдствотомъ диагонариченъ барабанъ и пандантиви на четири арки, които предаватъ тежестъта върху четири игралени въ жлгитъ на църквата стълбове. Образуваниятъ чрезъ тия стълбове кръсть въ плана на църквата има размѣри (вътрешно) на рамената си 4-20 м. (като се изключва олтарната апсида), или външно църквата има размѣри на квадратъ съ страна 6 м. Барабанътъ на купола е вътрешно 2-20 м., външно 3-20 м. широкъ. Отвътъ тая църквичка е решена въ най-прости форми, като за единствена украса служатъ по три слѣпки арки на северната и